

**Työväenasiainvaliokunnan
mietintö N:o 1 eduskuntaesityksen joh-
dosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kahdek-
san tunnin työajasta.**

Edellämainitun, edustaja Hännisen y. m. eduskuntaesityksen N:o 22 on Eduskunta lähettänyt valmistavaa käsittelyä varten Työväenasiainvaliokuntaan. Tätä tehtävää suorittaessaan on Valiokunta eräiltä ylihallituksilta ja yksityisiltä järjestöiltä hankkinut tarpeellisiksi havaittuja tietoja.

On tunnettua, että palkkatyöläisillä on yleensä ollut pitkä, usein suorastaan luonnottoman pitkä työaika. Tästä on johtunut, että työntekijät ovat sekä ruumiillisesti että henkisesti rasittuneet ja monet heistä menettäneet terveytensä. Sitäpaitsi siitä on ollut seurauksena, että heille ei ole jäänyt riittävästi tilaisuutta henkisten tarpeittensa tyydyttämiseen.

Pitkän työajan tuottamat vauriot ovat sivistysmaissa yleisesti johtaneet siihen, että lainsäädännön avulla on muun työväensuojeluksen ohella ryhdytty säännöstelemään myöskin työajan pituutta. Ensi sijassa on tällöin huomio kohdistettu lasten ja nuorten henkilöiden sekä naisten työaikaan, mutta myöskin täysikasvuisten miesten suojelus tässä suhteessa on tunnustettu tarpeelliseksi. Niinpä määrättiin Yhdysvalloissa jo vuonna 1840 päivittäinen työaika valtion liikkeissä kymmen- ja vuonna 1868 kahdeksan-tuntiseksi, Englannissa rajoitettiin vuonna 1847 työaika kutomateollisuudessa enintään kymmeneksi tunniksi päivässä ja Ranskassa säädettiin seuraavana vuonna, että työaika tehtaissa ja työpajoissa oli oleva korkeintaan kaksitoista tuntia. Ja sen jäl-

keen ovat, etenkin viime aikoina, virtaukset työajan lyhentämiseksi käyneet yhä voimakkaammiksi, ja niiden vaikutuksesta on eri maissa annettu lukuisia milloin laajempia, milloin suppeampia työaloja käsittäviä säännöksiä, joilla työajan pituutta on entistä enemmän rajoitettu. Tällöin on työaika päivää kohti usein määrätty enintään kahdeksaksi tunniksi, mikä tuntimäärä sen ohessa on vapaiden työsopimusten nojalla etenkin kehittyneemmissä teollisuusmaissa sangen laajalti otettu päivittäisen työajan rajaksi.

Suomessa on lainsäädäntö tällä alalla vielä alullaan. Ne lainsäädännökset, mitkä työajan pituudesta on annettu, ovat viime aikoihin saakka koskeneet vain lasten ja nuorten henkilöiden työaikaa. Tällaisia määräyksiä tavataan asetuksessa kaupasta ja elinkeinoista helmikuun 24 päivästä 1868, mainitun asetuksen sijaan maaliskuun 31 päivänä 1879 annetussa, vielä voimassaolevassa elinkeinoasetuksessa ja varsinkin asetuksessa teollisuusammateissa olevain työntekijäin suojelemisesta huhtikuun 15 päivästä 1889. Vasta siinä laissa, joka kesäkuun 4 päivänä 1908 annettiin työstä leipomoissa, on tällainen suojelus ulotettu täysikasvuisiin työntekijöihin, näitä kun sen mukaan saa mainituissa liikkeissä käyttää työhön enintään neljäkymmentäkahdeksan tuntia viikossa, ei kuitenkaan kymmentä tuntia enempää vuorokaudessa, ja sen lisäksi vähintään viidelläkymmenellä prosentilla korotetusta palkasta erityisen sopimuksen nojalla pitää ylityössä enintään sata tuntia vuodessa, ei kuitenkaan enempää kuin kymmenen tuntia viikossa. Täten alulle pantua suojelusta on sittemmin ulotettu myöskin toisille aloille siinä asetuksessa työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa, jonka eduskunta 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksyi, mutta jota ei vielä ole esitetty vahvistettavaksi. Lasten ja alaikäisten työstä sekä yötyöstä annettujen säännösten ohella rajoitetaan siinä työaika useimmissa teollisuusliikkeissä ja erilaisissa rakennustoissa sekä saunoissa ja kylpylaitoksissa siten, että niissä ei saa työntekijää säännöllisesti pitää työssä enempää kuin yhteensä sata kaksikymmentä tuntia kahdessa viikossa eikä kymmentä tuntia kauemmin vuorokaudessa. Sen

lisäksi saa sattuneesta syystä työntekijän suostumuksella teettää ylityötä enintään kymmenen tuntia viikossa ja sitäpaitsi eräissä asetuksessa tarkemmin mainituissa tapauksissa, osaksi ammattientarkastajan luvalla, tarpeen mukaan enintään kolmen viikon aikana, ei kuitenkaan kaikkiaan enempää kuin sata kaksikymmentä tuntia vuodessa. Täten säädettyä pisintä työaikaa voidaan asetuksen mukaan luonnontapahtuman tai tapaturman sattuessa vieläkin kohtuullisesti pitentää enintään neljän viikon aikana, mutta on tällaisesta hätätyöstä, jota teollisuushallitus voi rajoittaa tai lakauttaa, samoin kuin ylityöstä, maksettava vähintään viidelläkymmenellä prosentilla korotettu palkka. Sitäpaitsi asetus velvoittaa antamaan työntekijälle vähintään kolmenkymmenen tunnin yhtäjaksoisen vapauden työstä sunnuntain ajaksi tai muuna viikon aikana sekä maksamaan sunnuntaityöstä, jollaiseen työntekijää ei voida pakottaa, vähintään kaksinkertaisen palkan.

Työajan määrittäminen on meillä näin ollen tähän asti ollut yksityisissä yrityksissä miltei yksinomaan työnantajain ja työntekijäin välisten sopimusten ja yleisissä laitoksissa hallinnollisten määräysten varassa. Päivittäinen säännöllinen työaika on viime aikoihin saakka eräillä aloilla ollut varsin pitkä. Sen tilastollisen tutkimuksen mukaan, joka teollisuushallituksen toimesta vuonna 1910 toimitettiin teollisuuksien ja käsiammattiliikkeiden työajasta ja joka rakennusteollisuutta ja leipomoja lukuunottamatta yleensä käsitti kaikki huomattavammat teollisuusalat, oli sellaisissa työpaikoissa, joissa käytettiin ainoastaan päivätyötä ja joihin kuului 98,1 % kaikista tutkimuksen alaisista työpaikoista ja 80,6 % niiden työntekijöistä, viikoittainen työaika vain 2 %:lla työntekijöistä 48 tuntia tai sitä lyhempi, noin 25 %:lla 55—57 tuntia ja lähes 50 %:lla 58—60 tuntia sekä 11,5 %:lla sitäkin pitempi. Niissä, etupäässä puu- ja paperiteollisuuteen kuuluvissa työpaikoissa, joissa käytettiin kahta työvuorua ja joissa työskenteli 16,2 % tutkimuksen alaisista työntekijöistä, oli vain 0,4 %:lla kahden viikon työaika korkeintaan 99 tuntia, jotavastoin vastaava työaika oli

noin 60 %:lla 109—126 tuntia, 21,2 %:lla 152—156 tuntia ja 2,5 %:lla vieläkin pitempi, ja kolmivuoroista työtä käyttävissä, pääasiallisesti paperiteollisuuden alaan kuuluvissa työpaikoissa, joissa oli työssä vain 1,8 % kaikista työntekijöistä, vaihteli kolmen viikon työaika 144 tunnista 192 tuntiin. Sen jälkeen työaika on kuitenkin useilla näistä teollisuusaloista jonkun verran lyhentynyt ja on niillä, samoin kuin rakennustoissa, viime vuosina yleensä vaihdellut 51 tunnista 59 tuntiin viikossa. Konttori- ja kauppa-apulaisten oloista vuonna 1907 toimitetun virallisen tutkimuksen mukaan, joka arviolta käsitti noin $\frac{3}{4}$ kaupunkien ja $\frac{1}{10}$ maaseudun apulaisista, oli todellinen päivittäinen työaika konttoreissa yli 70 %:lla 8 tuntia tai sitä lyhempi ja lisäksi yli 15 %:lla enintään 9 tuntia sekä myymälöissä vain noin 10 %:lla enintään 8 tuntia ja sitäpaitsi noin 55 %:lla korkeintaan 10 tuntia. Myöhemmin vuonna 1914 Helsingin myymäläapulaisista toimitettu yksityinen tilasto, joka etupäässä käsitti pieniä myymälöitä, taasen osoitti, että vain noin 40 %:lla tutkimuksen alaisista apulaisista oli 10-tuntinen tai lyhempi päivittäinen työaika, ja Viipurissa vuosien 1915 ja 1916 vaihteessa toimeenpantu samanlainen tutkimus näytti, että siellä noin puolella apulaisista oli tällainen työaika. Sitäpaitsi on työntekijöitä useilla aloilla käytetty ylityöhön ja siten usein varsin tuntuvasti jatkettu säännöllistä työaikaa. Mitä taas tulee yleisiin laitoksiin, vaihtelee työaika esim. rautateillä annettujen määräysten mukaan työn rasittavuudesta riippuen 240 tunnista 310 tuntiin kuukaudessa, ollen kuitenkin käytännössä usein huomattavasti pitempi, tullipalvelijoilla säännöllinen työaika voi nousta aina 14 tuntiin vuorokaudessa ja vanginvartijoilla on päivittäinen työaika, lukuunottamatta yövuorojen jälkeen annettuja lomaiakoja ja vankeinkuljetukseen käytettyä aikaa, viime aikoihin saakka yleensä ollut yli 10 tuntia. Sitävastoin on muutamilla aloilla 8-tuntinenkin työaika ollut jonkun aikaa käytännössä, kuten esim. ainakin osittain postinkantajilla sekä kanavamiehillä jollakin suuremmalla kanavalla.

Aivan viime aikoina on tässä kohden tapahtunut tuntuva muutos. Muiden työväen aseman parantamista tarkoittavien

pyrkimysten ohella on kahdeksan-tuntisen työajan vaatimus työntekijäin keskuudessa herännyt erittäin voimakkaana, ja seurauksena siitä on ollut, että tällainen työaika on viime kuukausina otettu käytäntöön useimmilla tehdasteollisuuden aloilla ja huomattavassa määrässä myöskin kauppa- ja käsi-työliikkeissä. Niinpä se on Valiokunnan saamain tietojen mukaan yleisesti toteutettu metalli-, saha-, puu-, paperi-, tekstiili-, kivi-, lasi- ja graafillisessa teollisuudessa sekä useissa ulkotöissä. Sitäpaitsi se on saatettu voimaan valtion töissä, kuten valtionrautateiden konepajoissa ja rautateiden rakennustöissä, ja niinkään ovat monet kunnat päättäneet sovelluttaa sitä omissa töissään. Onpa tällöin, kun työaika sunnuntai- ja juhlapäiväin edellisinä päivinä usein on määrätty tavallista lyhemmäksi, työtuntien viikoittainen lukumäärä tullut etupäässä teollisuusaloilla olemaan vähemmänkin kuin neljäkymmentäkahdeksan tuntia.

Kysymyksessäoleva eduskuntaesitys tarkoittaa niiden saavutusten turvaamista, joihin palkkatyöläiset täten ovat työaikaan nähden päässeet, ja samojen etujen varaamista sellaisillekin työntekijäryhmille, jotka eivät vielä ole tulleet niistä osallisiksi. Siihen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan olisi kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja neljäkymmentäkahdeksan tuntia viikossa säädettävä pisimmäksi säännölliseksi työajaksi, ja tulisi tämä säädös käsittämään teollisuus- ja kauppa-alat, ravintola-, hotelli- ja kahvilaliikkeet, erilaiset rakennustyöt, henkilö-, tavara- ja tietoliikenteen, merenkulkua lukuunottamatta, pelastus- ja sukellustoiminnan, kylpylät, sairaalat ja muut yleiset laitokset, raivaus-, perkaus-, kuivaus- ja puhtaanapitotyöt, puutavaraliikkeen eri alat, lastaus- ja purkamisliikkeet sekä edellämäinittujen veroiset liikkeet ja yritykset. Säännöllisen työajan lisäksi, joka pakottavien seikkain niin vaatiessa voisi mainitun viikoittaisen tuntimäärän rajoissa olla enemmänkin kuin kahdeksan tuntia vuorokaudessa, saisi työntekijää hänen suostumuksellaan pitää ylityössä enintään kymmenen tuntia viikossa, ei kuitenkaan enempää kuin sata tuntia vuodessa, ja työn säännöllisen jatkumisen välttämättä niin vaatiessa sitäpaitsi am-

mattientarkastajan luvalla lisäksi korkeintaan sata tuntia vuodessa, mutta työntekijälle olisi tällöin kahdelta ensimmäiseltä tunnilta säännöllisen työajan päätyttyä maksettava vähintään viidelläkymmenellä ja sen jälkeiseltä ajalta vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka. Ylivoimaisten tapaturmainsattuuksissa tai uhatessa olisi sitäpaitsi sallittava, ylityöstä määrätystä korotetusta palkasta, teettää enintään neljän viikon aikana tarpeen mukaan lisätyötä, kuitenkin niin, että ammattientarkastajalla, jolle tästä tulisi viipymättä tehdä ilmoitus, olisi oikeus, jos katsoisi syytä olevan, rajoittaa tai lakkauttaa siten toimeenpantu työajan pitennys. Sen ohessa on lakiehdotukseen otettu määräyksiä työntekijälle annettavasta vähintään kolmenkymmenen tunnin yhtäjaksoisesta vapaudesta sunnuntaina tai muuna viikon aikana sekä lepo- ja ruokailuajoista ynnä eräitä muita täydentäviä säännöksiä.

Eduskuntaesitystä käsitellessään on Valiokunta kiinnittänyt huomiota siihen, että kahdeksan tunnin työaika on meillä samaten kuin muissa maissa taloudellisen elämän ja varsinkin teollisuuden eri aloilla jo kauan ollut työntekijäin pyrkimysten lähimpänä päämääränä. Tämän tuntimäärän asettaminen päivittäisen työajan korkeimmaksi rajaksi perustuu siihen laajalti vakiintuneeseen käsitykseen, että ainoastaan siten voidaan turvata työntekijäin ruumiillinen terveys ja henkinen kehitys. Omaksuen tämän käsityskannan Valiokunta on sitä mieltä, että tällaisen työajan yleinen käytäntöön ottaminen ajan mittaan tietäisi laajojen kansankerosten varsin tuntuvaan taloudellisen ja sivistyksellisen tason kohoamista ja siten tuottaisi yhteiskunnalle erittäin suuriarvoisia etuja.

Kahdeksan tunnin työajan yleinen voimaansaattaminen niillä aloilla, jotka mainitaan eduskuntaesitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa, ei sitäpaitsi Valiokunnan käsityksen mukaan kohtaa käytännössä voittamattomia esteitä. Sangen laajalti on tätä työaikaa jo alettu soveltaa liiketoi-

minnassa ja varsinkin tehdasteollisuudessa hyvinkin erilaisilla aloilla, ja missä niin ei vielä ole tapahtunut, on sen käytäntöön ottaminen epäilemättä sopivalla työn järjestelyllä suuremmitta vaikeuksista toteutettavissa, erittäinkin jos tämä järjestely saa eräillä aloilla tapahtua niille soveltuvissa puitteissa. Mitä taas tulee yleistä liikennettä välittäviin yrityksiin ja yleisiin laitoksiin, niin Valiokunnan saamain tietojen mukaan kahdeksan tunnin työaika, mikäli sitä ei jo ole käytäntöön otettu, voidaan suuremmilla tai pienemmillä lisäkustannuksilla panna toimeen näilläkin aloilla, jos työn järjestelyä varten myönnetään riittävästi liikunta-alaa.

Niidenkään epäilysten puolesta, jotka kansantaloudelliselta näkökannalta on tässä suhteessa lausuttu ja jotka etupäässä koskevat kahdeksan-tuntisen pisimmän työajan lakisääteistä voimaansaattamista teollisuuden eri aloilla, ei Valiokunnan mielestä ole esitetty riittäviä perusteita. Tosin ei maassamme useimmilla teollisuusaloilla vielä ole saavutettu mainittavaa kokemusta siitä, miten tällä tavoin lyhennetty työaika vaikuttaa tuotantoon. Mutta sikäli kuin työajan lyhentämisestä yleensä ja erittäinkin kahdeksan tunnin työajasta on meillä ja varsinkin muissa maissa kokemusta olemassa, on Valiokunnan tietojen mukaan jokseenkin yleisesti tultu siihen tulokseen, että tuotantokustannukset ja yleensä yrityksen tuottavuus eivät työtehon lisäantymässä ja työn laadun parantuessa ajan mittaan huomattavasti muutu tällaisen, usein sitäpaitsi tärkeitä teknillisiä parannuksia aiheuttavan muutoksen johdosta entistä epäedullisemmiksi. Näin ollen ei myöskään näytä olevan riittävää aihetta siihen pelkoon, että kahdeksan-tuntisen työajan yleinen voimaansaattaminen tulisi ajan pitkään vaikeuttamaan maamme teollisuuden kilpailua ulkomaisen teollisuuden kanssa, varsinkaan ei, kun täytyy pitää todennäköisenä, että tällainen työaika tulee ennen pitkää muissakin sivistysmaissa yleisesti otettavaksi käytäntöön. Erittäinkin näyttää sellaisilla teollisuusaloilla, joilla työtä tehdään kautta vuorokauden, tuotannon tarkoituksenmukainen teknillinen järjestely aivan kuin itsestään johtavan siihen, että kahden kaksitoista-

tuntisen vuoron sijasta otetaan käytäntöön kolmivuorjärjestelmä eli kahdeksan tunnin päivittäinen työaika.

Näitä näkökohtia silmällä pitäen ja sen ohessa ottaen huomioon, että kahdeksan-tuntisen työajan yleistä ja pysyväistä voimaansaattamista ei käy jättäminen vapaiden työ sopimusten ja hallinnollisten määräysten varaan, katsoo Valiokunta olevan tärkeätä, että ensi tilassa ryhdytään sellaiseen lainsäädäntötoimenpiteeseen, jota eduskuntaesityksessä tarkoitetaan.

Tällainen työväen suojelusta käsittävä laki on Valiokunnan mielestä laadittava pääasiallisesti niitä perusteita silmällä pitäen, joille eduskuntaesitykseen sisältyvä lakiehdotus on rakennettu.

Niinpä laki olisi saatava käsittämään ne toimialat, jotka mainituissa ehdotuksissa luetellaan. Sen alaisiksi tulisivat niinmuodoin teollisuus- ja kauppaliikkeet ynnä muu niihin verrattava liiketoiminta sekä suurimmalta osaltaan erilaista liikennettä välittävät yritykset ja yleiset laitokset. Täten jäisivät lain ulkopuolelle sellaiset toimialat kuin kotitalous, maanviljelys ja sen yhteydessä harjoitettavat elinkeinot sekä merenkulku, samoin kuin poliisi- ja palolaitokset, joilla valitsevat erikoiset työlöt eivät työajan suhteen näytä olevan järjestettävissä kysymyksessä olevan lain puitteissa.

Niinikään olisi laki laadittava mainitun lakiehdotuksen mukaiseksi suojeluksen alaisiksi saatettaviin henkilöryhmiin nähden. Vaikkakaan ehdotuksessa ei tarkemmin määritellä siinä tässä suhteessa käytettyä työntekijä-käsitettä, selviää siitä Valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkin, että tällä tarkoitetaan varsinaisten palkkatyöläisten ohella sellaisia liikeapulaisia, joilla ei ole johtavaa asemaa liikkeessä, sekä kulku- ynnä muiden yleisten laitosten palveluskuntaan kuuluvia henkilöitä. Näin ollen laki ei tulisi koskemaan yleisten laitosten virkamiehistöä eikä myöskään muita sellaisia henkilöitä, joita, kuten esim. sairaanhoitajia taikka postinkuljettajia maalla ja maalaiskirjeenkantajia, ei voida lukea asianomaisten laitosten palveluskuntaan eikä niiden käyttämään varsinaiseen työväestöön. Kun aivan tarkkarajainen

yleinen määrittely ei kuitenkaan tässä suhteessa ole mahdollinen, ei Valiokunnankaan mielestä ole syytä ottaa lakiin erityistä, työntekijä-käsitettä selventävää määräystä.

Valiokunta pitää myöskin työajan säännöstelyä tarkoitavia lakiehdotuksen määräyksiä ylipäätään tarkoituksenmukaisina, mikäli ne koskevat teollisuus- ja kauppaliikkeitä ynnä niihin verrattavia yrityksiä. Näillä aloilla voitane useimmiten säännöllinen työaika suuremmilta vaikeuksilta järjestää enintään kahdeksaksi tunniksi vuorokautta ja neljäksikymmeneksi kahdeksaksi tunniksi viikkoa kohti, mutta joissakin tapauksissa näyttää työn laatu vaativan väljempää, yksinomaan mainitun viikoittaisen tuntimäärän puitteisiin rajoittuvaa järjestelymahdollisuutta. Jos sen lisäksi työntekijän ja osaksi sitäpaitsi tarkastusviranomaisen suostumuksella sallitaan tarpeen vaatiessa enintään kahdensadan tunnin ylimääräistä työtä vuodessa, niin Valiokunnan käsityksen mukaan työntekijän suojelus on riittävästi turvattu ja toisaalta on jätetty tarpeeksi liikunta-alaa työn tarkoituksenmukaiselle järjestelylle useimmilla näistä toimialoista ja erittäinkin myös sellaisilla, joilla liikkeen yhtämittäinen käyttö on teknillisistä syistä välttämätön. Mutta niissä yrityksissä, jotka tarkoittavat puutavaran ajoa, lauttausta ja uittoa tai tavaran lastausta ja purkamista, on työ laadultaan sellaista, että edellämainittu säännöllistä työaikaa koskeva säännöttely on niihin nähden liian ahdas. Näillä aloilla voitane työ sopivasti järjestää, jos rajaksi pannaan neljää viikkoa kohti laskettuna se tuntimäärä, joka vastaa keskimäärin neljäksikymmenen kahdeksan tunnin viikoittaista työaikaa. Tällä tavoin määrätty säännöllinen työaika soveltuisi myöskin konttoritöitä varten, joissa kuukausi- ja varsinkin vuositilien laatiminen vaatii poikkeuksellisen pitkää työaikaa.

Mitä taas tulee työajan pituuteen liikennettä välittävissä yrityksissä ja yleisissä laitoksissa, on se Valiokunnan käsityksen mukaan säännösteltävä jonkun verran toisin kuin mitä eduskuntaesityksessä on suunniteltu. Niiden tietojen mukaan, jotka Valiokunta on tästä hankkinut, ei säännöllistä työaikaa rautateillä sovi laissa määrätä päivittäisen tai vii-

koittaisen tunti-luvun mukaan, vaan aikarajaksi on asetettava neljää viikkoa kohti laskettu tuntimäärä. Kun erällä muillakin toimialoilla, kuten esim. maalla harjoitetun automobiililiikenteen, vanginvartijain toimittaman vankeinkuljetuksen ja osaksi posti- ja tullitoimen alalla, tavallista suurempi liikunta-ala on työajan järjestelyssä tarpeen ja kun yleensäkin ei näytä olevan syytä niillä, enimmäkseen valtion tai kunnan välittömän määräysvallan alaisilla aloilla, joista tässä on kysymys, aivan yksityiskohtaisesti säännöstellä työaikaa, olisi Valiokunnan mielestä sopivinta, säilyttämällä ylityötä varten varattava vuotuinen tuntimäärä yhtä suurena kuin teollisuus- ja kauppa-alalla, määrätä pisin säännöllinen työaika kaikilla näilläkin aloilla sadaksi yhdeksäksikymmeneksikahdeksi tunniksi neljän viikon aikana. Siihen nähden, että kahdeksan tunnin työajan käytäntöön ottaminen näinkin avaroissa puitteissa voi puheenaolevilla aloilla kohdata voittamattomia vaikeuksia, näyttää sitäpaitsi olevan välttämätöntä, että senaatti saa oikeuden erikoistapauksissa, tarkastusviranomaisen ja asianomaisten työntekijäin suostumuksella, lyhyeksi ajaksi kerrallaan määrätä poikkeuksia tässä esitettyyn työn järjestelyyn.

Sen työajan lisäksi, mikä tällä tavoin tulisi työnantajan käytettäväksi, olisi Valiokunnan mielestä vielä varattava mahdollisuutta lisätyön teettämiseen silloin, kun aivan poikkeukselliset seikat niin vaativat. Puheenaolevaan lakiin olisi senvuoksi otettava myöskin sentapainen hätätyötä koskeva säännös, joka sisältyy eduskuntaesitykseen liittyvään lakiehdotukseen.

Samaten olisi puheenalaiseen lakiin pantava se mainituksessa lakiehdotuksessa oleva, Valiokunnan mielestä tärkeä määräys, että työntekijälle on sunnuntain ajaksi tai muuna viikon aikana annettava vähintään kolmenkymmenen tunnin yhtämittäinen vapaus työstä. Tällainen säännös tavataan jo eduskunnan vuonna 1909 hyväksymässä asetuksessa työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa, ja sen ulottaminen niillekin aloille, joita mainittu asetus ei koske, on Valiokunnan käsityksen mukaan mahdollinen, varsinkin jos sitä

ei sovelleta niihin tapauksiin, jolloin hätätyön teettäminen tulee kysymykseen. Sitävastoin Valiokunta, seuraten tässäkin kohden eduskuntaesitystä, ei ole katsonut olevan syytä ottaa lakiehdotukseen määräystä siitä, että työaika lauantaisin ja juhla-aattoina olisi oleva lyhempi kuin muina viikon päivinä, koska laki on ehdotettu ulotettavaksi sellaisillekin aloille, joilla tällainen järjestely ei ole mahdollinen, ja koska puheenaoleva etu voidaan muilla aloilla turvata työntekijöille vapaiden työsopimusten nojalla.

Näille perusteille rakennettu laki ei luonnollisesti voi sisältää muuta kuin ne yleiset säännökset, joiden mukaan työaika kysymyksessäolevilla, mitä erilaisimmilla aloilla on järjestettävä. Tarkemmat määräykset lain soveltamisesta niillä toimialoilla, joilla yksityiskohtaisempi säännöstely on tarpeen, ja erittäinkin mitä tulee liikennettä välittäviin yrityksiin ja yleisiin laitoksiin, olisi jätettävä senaatin antamain tai sen määräysten mukaan annettavain ohjeiden varaan. Samaten jäisi lain noudattamista valvovan tarkastustoiminnan järjestely senaatin asiaksi.

Mitä tulee kysymyksessäolevan lain yksityiskohtaiseen rakenteeseen, pitää Valiokunta eduskuntaesitykseen sisältyvää ehdotusta niinikään ylipäättään tarkoituksenmukaisena. Kuitenkin on Valiokunta niiden muutosten ohella, jotka johduvat siitä, mitä edellä on esitetty, tehnyt mainittuun ehdotukseen eräitä muutoksia ja lisäyksiä.

Valiokunta on katsonut asianmukaiseksi järjestää lain alaisiksi saatettavat liikkeet, yritykset ja laitokset kahteen eri ryhmään, joista toinen käsittää teollisuus- ja kauppalikkeet ynnä niihin verrattavat toimialat ja toinen liikennettä välittävät yritykset sekä yleiset laitokset. Tällainen jaottelu on tarpeellinen senvuoksi, että jälkimäiseen ryhmään luetut liikkeet ja laitokset on, niinkuin edellä on mainittu, Valiokunnan mielestä eräissä suhteissa asetettava toisenlaiseen asemaan kuin muut lain alaiset toimialat. Se on sitäpaitsi omiaan selventämään lain ulottuvaisuutta mitä tulee niihin työaloihin, joita se on tarkoitettu käsittämään, ja siten käy

1 §.

myös mahdolliseksi eri ryhmien suhteen eri tavoin määritellä lain suojeluksen alaiset henkilöt. Sellaisia näkökohtia silmällä pitäen on Valiokunta sen ohessa erittäin maininnut lain alaisina laitoksina myöskin tullilaitoksen, kanavat, viirastot, koulut ja vankilat sekä toisaalta selvästi sulkenut sen piiristä pois kotitalouden ja maanviljelyksen sivuelinkeinoineen.

2 §. Kun, niinkuin edellä on mainittu, säännöllinen työaika on Valiokunnan käsityksen mukaan eräillä yksityisen liiketoiminnan aloilla ja yleensä liikennettä välittäviä yrityksiä ja yleisiä laitoksia varten säännösteltävä jonkun verran toisin kuin esityksentekijät ovat suunnitelleet, on lakiehdotuksen 2 §:ään otettu näitä aloja koskeva lisämomentti.

3 (3 ja 4) §. Edelliseen pykälään tehty lisäys on aiheuttanut vastaavan muutoksen ylityötä koskevaan säännökseen, mikäli tällaiselle työlle on viikkoa kohti määrätty ylin raja. Siihen nähden, että ei ole näyttänyt olevan syytä itse laissa määrätä, mikä viranomainen saisi toimekseen valvoa lain noudattamista kysymyksessäolevilla eri aloilla, on sitäpaitsi tässä samaten kuin muuallakin lakiehdotuksessa sana „ammattientarkastaja” vaihdettu sanaan „tarkastusviranomainen”. Sen ohessa Valiokunta on yhdistänyt lakiehdotuksen eri momentit ja ottanut pykälän 2 momentiksi ehdotuksen 4 §:ään sisältyvän säännöksen ylityöstä maksettavasta korotetusta palkasta. Kun on luonnollista, että tätä määrättäessä myöskin luonnossa saadut palkkaedut on otettava huomioon, ei siitä ole lakiehdotukseen pantu nimenomaista säännöstä.

4—10
(5—11) §. Lakiehdotuksen 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 10 (5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11) §:n säännökset, jotka eräiltä kohdin jonkun verran muutettuina on otettu edellämainitusta eduskunnan vuonna 1909 päättämästä asetuksesta työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa, on Valiokunta hyväksynyt ylipäättään sellaisinaan. Kuitenkin on ensiksimmäntuun pykälään tehty sellainen lisäys, että hätätyön teettäminen tulisi sallituksi silloinkin, kun työn keskeyttäminen aiheuttaisi tavaran tai raaka-aineen pilaantumisen tai hukkaantumisen. Edelleen on sunnuntailepoa koskevaa säännöstä rajoitettu niin, että

se ei estä teettämästä hätätyötä. Sitäpaitsi Valiokunta on jonkun verran laajentanut lakiehdotuksen 6 (7) §:n 1 momenttiin pantua poikkeusmääräystä, koska on olemassa muitakin kuin voimakoneita hoitavia henkilöitä, joiden läsnäolo työpaikalla on työn säännölliselle jatkumiselle välttämätön.

Niinikään on lakiehdotukseen otettuja rangaistusmääräyksiä osittain muutettu. Kun lain työaikaa koskevain säännösten rikkomisesta työnantajalle tuleva rangaistus on saatava tehoavaksi ja sitäpaitsi sellaiseksi, että se tulee suurille työnantajille olemaan suhteellisesti yhtä ankara kuin pienille, on Valiokunta säilyttänyt ehdotukseen tästä otetun säännöksen, kuitenkin sellaisella lisäyksellä, joka osoittaa rangaistuksen korkeimman määrän. Samaten on se säännös, joka tarkoittaa työnantajan rankaisemista lain muunlaisesta rikkomisesta, pysytetty asiallisesti ennallaan. Mutta mitä tulee työnantajan edustajaa koskevaan erityiseen rangaistusmääräykseen, on Valiokunta katsonut olevan syytä sen poistamiseen sekä pitänyt tarkoituksenmukaisempana asettaa edustaja tässä suhteessa työnantajan veroiseksi. Sen sijaan on katsottu asianmukaiseksi ottaa lakiin sellaisia tapauksia tarkoittava erikoissäännös, jolloin työnantajana on valtio, kunta tai seurakunta ja jolloin lakia rikkova virkamies niinmuodoin ei toimi omaksi edukseen ja on muutenkin tarkemman valvonnan alaisena. Vihdoin on Valiokunta tarpeettomana poistanut syytteenteosta pykälään otetun määräyksen.

11 (12) §.

Erityisenä uutena pykälänä on lakiehdotukseen otettu säännökset lain toimeenpanoa varten tarvittavista ohjeista ja senaatille annettavasta oikeudesta määrätä eräissä tapauksissa poikkeuksia lain mukaiseen työn järjestelyyn.

12 §.

Siihen nähden, että lain soveltaminen muutamilla aloilla Valiokunnan saamain tietojen mukaan ei ole mahdollinen ilman läheisessä tulevaisuudessa, on lakiehdotukseen tehty lisäys, jonka nojalla lain toimeenpano eräillä aloilla voidaan tarvittaessa siirtää jonkun verran tuonnemmaksi.

13 (osaksi 12) §.

Vihdoin on Valiokunnan huomauttaminen, että niiden lakien ja lainkohtain maininta, jotka puheenaolevalla lailla kumotaan tai muutetaan, ei ole ollut mahdollinen, koska ei

ole varmuutta siitä, onko edellämainittu, eduskunnan vuonna 1909 päättämä työväensuojelusasetus, jota tämä laki tulisi suurelta osalta muuttamaan, puheenalaista lakia vahvistettaessa jo tullut vahvistetuksi.

Sen nojalla, mitä edellä on esitetty, Valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi Eduskunnan myönteäväikutuksella määrättävällä tavalla vahvistettavaksi ja voimaan saatettavaksi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kahdeksan tunnin työajasta.

1 §.

Tämän lain alaisia ovat:

1) alempana mainitut liikkeet ja yritykset, sikäli kuin niissä käytetään työntekijöinä muita kuin puolisoa ja omia vajavaltaisia lapsia:

a) käsityö- ja tehdasliikkeet sekä muut teollisuus-ammattit;

b) rakennusten ja satamain sekä ratain, siltain, teiden ja muiden kulkulaitosten rakentaminen, korjaus ja kunnossapito;

c) pelastus- ja sukellustoiminta;

d) saunat ja kylpylät;

e) raivaus-, perkaus-, kuivaus- ja puhtaanapitotyöt;

f) metsän- ja halonhakkuu;

g) puutavaran ajo, lauttaus ja uitto;

h) tavaran lastaus ja purkaminen;

i) kauppa-, konttori- ja varastoliikkeet;

k) ravintola-, hotelli- ja kahvilaliikkeet; ynnä

l) liikkeet ja yritykset, jotka on pidettävä edellämainittujen veroisina; sekä

2) alempana mainitut liikkeet ja laitokset, mikäli niissä käytetään palvelus- ja työväkeä:

- a) rautatie- ja raitiotieliikenne, posti-, tull- ja puhelinlaitokset ynnä kanavat;
- b) automobiili liikenne ja ajurinliike;
- c) virastot, koulut, sairaalat ja vankilat; sekä
- d) liikkeet ja laitokset, jotka on pidettävä edellämainittujen veroisina.

Mitä tässä laissa säädetään, koskee myös sellaista liikettä ja yritystä, jota valtio, kunta, seurakunta, yhdistys tai laitos pitää, vaikka sitä ei harjoitetaakaan elinkeinona.

Tämä laki ei koske kotitaloutta eikä maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja.

2 §.

Työntekijää ei saa 1 §:n 1 momentin 1) kohdassa mainituissa liikkeissä ja yrityksissä alempana tässä pykälässä mainituin poikkeuksin pitää säännöllisessä työssä enempää kuin kahdeksan tuntia vuorokaudessa eikä enempää kuin neljäkymmentäkahdeksan tuntia viikossa.

Milloin työn teknillinen laatu tai muut pakottavat seikat niin vaativat, saa työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä enemmän kuin kahdeksan tuntia vuorokaudessa, viikotuntien lukua siten kuitenkaan lisäämättä.

Liikkeissä ja yrityksissä, jotka tarkoittavat puutavaran ajoa, lauttausta ja uittoa tai tavaran lastausta ja purkamista, sekä konttoritoissa kuin myös niissä liikkeissä ja laitoksissa, jotka mainitaan 1 §:n 1 momentin 2) kohdassa, alkoon työntekijää pidettävä säännöllisessä työssä enempää kuin sata yhdeksänkymmentäkaksi tuntia neljän viikon aikana.

Kaivos- ja vuoriteollisuudessa lasketaan kaivokseen laskeutuminen ja kaivoksesta nouseminen työaikaan; samoin myös muussa työssä kulkeminen työnantajan määräämästä lähtöpaikasta varsinaiseen työnsuorituspaikkaan sekä sieltä määrättyyn lähtöpaikkaan palaaminen.

3 §.

Sen työajan lisäksi, mikä 2 §:n 1 momentissa mainitaan, sallittakoon työntekijää hänen suostumuksellaan pitää ylityössä enintään kymmenen tuntia viikossa ja 2 §:n 3 momentissa mainitun työajan lisäksi neljäkymmentä tuntia neljän viikon aikana, ei kuitenkaan kummassakaan tapauksessa enempää kuin sata tuntia vuodessa, sekä sitäpaitsi tarkastusviranomaisen luvalla, milloin työn säännöllinen jatkuminen välttämättä niin vaatii, lisäksi korkeintaan sata tuntia vuodessa.

Ylityöstä, mikä tehdään päivittäisen työajan lisäksi, maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta vähintään viidelläkymmenellä prosentilla ja sen jälkeen vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka.

4 §.

Kun luonnontapahtuma, tapaturma tai muu vaara uhkaa tahi on keskeyttänyt työn taikka milloin työn keskeyttäminen aiheuttaisi tavaran tai raaka-aineen pilaantumisen tai hukkaantumisen, saa 2 ja 3 §:ssä säädettyjä työaikoja, mikäli nuo seikat vaativat, kohtuullisesti pidentää, ei kuitenkaan kauemmin kuin neljän viikon aikana. Sellaista työtä ei lueta 3 §:ssä mainittuun ylityöaikaan.

Siten toimeenpannusta työajan pitennyksestä on työnantajan tarkastusviranomaiselle lähetettävä ilmoitus, jossa on tarkasti mainittava toimenpiteen syy sekä pitennyksen laajuus ja kestävyys. Tarkastusviranomaisen tulee, tutkituaan asianlaatua, joko jättää asia tuon ilmoituksen varaan tahi ryhtyä toimenpiteisiin pitennyksen rajoittamiseksi tai lakkauttamiseksi.

Mitä 3 §:n 2 momentissa on säädetty ylityöstä maksettavasta palkasta sovellettakoon myös tällaiseen hätätyöhön.

5 §.

Sunnuntain ajaksi on työntekijälle annettava vähintään kolmekymmentä tuntia kestävä yhtäjaksoinen vapaus työstä, paitsi 4 §:ssä mainituissa tapauksissa. Ellei tämä kui-

tenkaan ole mahdollista, annettakoon vastaava vapaus muuna viikon aikana.

6 §.

Jos työaika 1 §:n 1 momentin 1) kohdassa mainituissa liikkeissä ja yrityksissä on kahdeksan tuntia vuorokaudessa eikä työ ole järjestetty säännöllisesti vaihtuviin kahdeksan tunnin vuoroihin, on työntekijälle työn aikana annettava ainakin yksi säännöllinen, vähintään tunnin kestävä lepoaika, jonka aikana hän saakoon esteettömästi poistua työpaikalta. Tämä ei kuitenkaan koske sellaisia työntekijöitä, joiden työpaikalla olo on työn jatkumiselle välttämätön.

Milloin työ on järjestetty säännöllisesti vaihtuviin enintään kahdeksan tunnin vuoroihin, on työntekijälle annettava joko vähintään puolen tunnin ruokailuloma tai tilaisuutta syömiseen työn aikana.

Lepoaikaa tai ruokailuaikaa alkoon luettako työaikaan, milloin työntekijä saa esteettömästi niiden aikana poistua työpaikalta.

7 §.

Tehdyistä ylityöistä ja hätätyöistä sekä näistä maksetuista palkoista on työnantaja velvollinen pitämään luetteloa, joka on vaadittaessa näytettävä tarkastusviranomaiselle sekä työntekijäin valtuutetulle.

Jos työntekijät sitä vaativat, on työnantaja velvollinen antamaan maksutta kuukausittain otteen tästä luettelosta työntekijäin valtuutetulle.

8 §.

Jokaisessa tämän lain alaisessa liikkeessä, työhuoneessa tai varsinaisessa työpaikassa on työnantajan toimesta tämä laki ja tiedonanto käytännössä olevasta työtuntijärjestelmästä pidettävä sopivalla paikalla nähtävänä.

Työtuntijärjestelmästä on tehtävä mahdollisimman pian ilmoitus tarkastusviranomaiselle.

9 §.

Työnantaja olkoon kielletty pitämästä tässä laissa säädettyjä työaikoja antamalla työtä kotona tehtäväksi.

10 §.

Tämän lain noudattamista valvoo asianomainen tarkastus sillä tavalla kuin siitä erittäin säädetään.

11 §.

Jos työnantaja tai hänen edustajansa yksityisessä liikkeessä, yrityksessä tai laitoksessa, rikkoo tämän lain työ-aikaa koskevia säännöksiä, rangaistakoon vähintään viiden ja enintään kahdenkymmenenviiden markan sakolla jokaista työntekijää kohti, jota hän on vastoin tätä lakia pitänyt työssä, ja kutakin vuorokautta kohti, jona työntekijää on lainvastaisesti pidetty työssä, ei kuitenkaan enemmällä kuin kaikkiaan kymmenentuhannen markan sakolla. Jos rikos on tapahtunut tarkastusviranomaisen kiellosta huolimatta taikka jos rikos uusitaan, olkoon sakko enintään viisikymmentä markkaa kutakin työntekijää ja vuorokautta kohti, ei kuitenkaan kaikkiaan enempää kuin kaksikymmentätuhatta markkaa.

Työnantaja tai hänen edustajansa, joka muuten rikkoo tämän lain määräyksiä, rangaistakoon vähintään kahdenkymmenenviiden ja enintään tuhannen markan sakolla.

Milloin työnantajana on valtio, kunta tai seurakunta, rangaistakoon sitä virkamiestä, joka on vastuunalainen lain noudattamisesta, vähintään kahdenkymmenenviiden ja enintään tuhannen markan sakolla taikka, jos rikos uusitaan, enintään kahdentuhannen markan sakolla.

12 §.

Tarkempia määräyksiä tämän lain soveltamisesta antaa Suomen Senaatti.

Milloin lain käytäntöön soveltaminen 1 §:n 1 momentin 2) kohdassa mainituilla aloilla työn teknillisen laadun, vuodenajan tai muiden pakottavain seikkain vuoksi ei ole mahdollinen, on Senaatilla, tarkastusviranomaisen ja asianomaisten työntekijäin suostumuksella, valta määrätä poikkeuksia tämän lain mukaiseen työn järjestelyyn enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

13 §.

Tämä laki astuu voimaan kahden kuukauden kuluttua sen vahvistamisesta. Senaatilla on kuitenkin valta myöntää toimeenpanoon nähden lykkäystä, enintään kuudeksi kuukaudeksi, niillä aloilla, joilla lain aikaisempi toimeenpano kohtaa voittamattomia esteitä.

Tällä lailla kumotaan tai muutetaan, lukuunottamatta lasten työaikaan koskevia säännöksiä, ne voimassaolevat lain-säännökset ja muut määräykset, jotka ovat ristiriidassa tämän lain kanssa.

Niinkuin edelläolevasta käy selville, tarkoittaa kysymyksessäoleva lakiehdotus, että täysikasvuisten työntekijäin työaika muun muassa niillä ammattialoilla, joita eduskunnan 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksymä asetus työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa koskee, olisi säännösteltävä olennaisesti toisin kuin mitä mainitussa asetuksessa on tapahtunut. Näin ollen edellyttää tämän lain vahvistaminen, että edellämainitun asetuksen voimaantuluminen tulee aikaisemmin ratkaistuksi. Sitäpaitsi on Valiokunnan mielestä sitä ennen saatava vahvistetuksi eduskunnan niinikään 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksymä asetus ammattientarkastuksesta, koska puheenalainen laki edellyttää, että ammattientarkastus on järjestetty mainitun asetuksen mukaisille perusteille.

Valiokunta saa senvuoksi kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta lausuisi käsityksenään, että eduskunnan vuonna 1909 päättämät asetukset työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa ja ammattientarkastuksesta ovat Eduskunnan myötävaikutuksella määrättävällä tavalla vahvistettavat ennenkuin laki kahdeksan tunnin työajasta vahvistetaan.

Valiokunnalla on kysymyksesssäolevaa lakiehdotusta valmistessaan ollut harkittavana, olisiko myöskin sairaanhoitohenkilökunta sekä erinäisten yleisten laitosten, erittäinkin rautatie- ja postilaitosten alempi virkamiehistö saatettava mainitun lain suojeluksen alaiseksi. Siihen nähden, että kahdeksan tunnin päivittäisen työajan soveltaminen sairaanhoitajistoon Valiokunnalle annettujen tietojen mukaan siitä johtuvien melkoisten lisäkustannusten sekä asuntojen ja hoitajien puutteen takia nykyään kohtaisi suuria vaikeuksia, erittäinkin mitä tulee maaseudun pieniin sairaaloihin ja synnytyslaitoksiin, ja kun virkamiehistön työolojen säännöstely puheenaolevassa laissa ei näytä olevan tarkoituksenmukaista, ei Valiokunta ole ulottanut edelläolevaa lakiehdotusta käsittämään näitä henkilöryhmiä. Kun Valiokunta kuitenkin on sitä mieltä, että näidenkin työaika olisi saatava lailla rajoitetuksi, saa Valiokunta kunnioittaen ehdottaa Eduskunnan anottavaksi,

että Hallitus ensi tilassa asettaisi komitean tutkimaan, millä tavoin sairaanhoitohenkilökunnan ja erinäisissä yleisissä laitoksissa palvelevien alempien virkamiesten työaika voitaisiin lailla määrätä noudattamalla, mikäli mahdollista, niitä perusteita, jotka säädetään laissa kahdeksan tunnin työajasta, ja

että Hallitus komitean hankkiman selvityksen pohjalla antaisi Eduskunnalle esityksen asiasta.

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Perttilä (osittain), varapuheenjohtaja Pärssinen, jäsenet Hjelt, Hyöki, Jalava, Kiiskinen, Laakkonen, Leinonen, Leppänen, Lumivuokko (osittain), Murto, Mäkinen (osittain), Pohjaväre, Rantakari (osittain), Sariola (osittain), Sinkko (osittain) ja Thuneberg sekä osaksi varajäsenet Lantto, Leppä, Rikkonen ja Åkerblom.

Helsingissä, kesäkuun 6 päivänä 1917.

Vastalauseita.

I.

Edelläoleva lakiehdotus käsittää useita työaloja, joihin nähden ei ole olemassa kokemusta niistä vaikeuksista, joita lakia sovellettaessa voi syntyä. Työväen ja työväenasuntojen puute voi myöskin aluksi monella paikkakunnalla tehdä vuorotyöhön siirtymisen mahdottomaksi. Jotta laki niinmuodoin ei tulisi vaikuttamaan taloudellisen elämämme heikkenemistä, ehdotamme, että sen 12 §:n 2 momentti tulisi kuulumaan seuraavasti:

12 § 2 mom.

Milloin lain käytäntöön soveltaminen työn teknillisen laadun, vuodenajan tai muiden pakottavien seikkain vuoksi kohtaa voittamattomia vaikeuksia, on Senaatilla, asianomaisen tarkastusviranomaisen toimenpidettä puoltaessa, oikeus myöntää poikkeuksia tämän lain mukaiseen työn järjestylyn enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Kun emme myöskään ole voineet hyväksyä sitä järjestelmää, minkä Työväenasiainvaliokunta on kahdeksan tunnin työaikaa koskevan lain rikkomisesta säädettäviin rangaistus-seuraamuksiin nähden omaksunut, saamme täten ehdottaa, että 11 §:n 1 momentti tulisi kuulumaan seuraavasti:

11 § 1 mom.

Työnantaja, joka rikkoo tämän lain työaikaa koskevia määräyksiä, rangaistakoon, jos työpaikassa käytetään vähemmän kuin 50 työntekijää, vähintään kahdenkymmenen ja enintään viidensadan markan sakolla ja, jos työntekijöitä on

*50 tai enemmän, vähintään sadan ja enintään kahdentuhat-
nen markan sakolla taikka, jos asianhaarat ovat erittäin ras-
kauttavat tahi rikkomus uusitaan, edellisessä tapauksessa vä-
hintään sadan ja enintään tuhatmarkan sakolla ja jälki-
mäisessä tapauksessa vähintään kolmensadan ja enintään vii-
dentuhatmarkan sakolla.*

Helsingissä, kesäkuun 6 päivänä 1917.

Vera Hjelt.

Lauri Mäkinen.

II.

Kansakunnan elinehtona on myöskin se, että sen ruumiillinen työvoima ei joudu ryöstöviljelyksen alaiseksi. Työ-olot eivät saa muodostua työväenluokan terveydelle eikä kehitykselle vaarallisiksi, vaan tulee kansakunnan alati pyrkiä kohoittamaan työväestönsä henkisiä ja ruumiillisia kykyjä ynnä avuja, niin että ne voisivat vahvistuneina siirtyä seuraaville sukupolville. Kansallisesti itsetietoisien sosiaalipoliittikan tarkoitus on edellytysten turvaaminen ja uusien luominen tosiolojen pohjalla tällaiselle kehitykselle, sillä kansallisesti herännyttä mieltä elähyttää ja kannustaa tulevaisuuden kuva väkiluvultaan karttuvasta, voimiltaan vahvistuvasta, ahkerasta, ponnistuksiin kykenevästä, urhoollisesta, isänmaanrakkauden täyttämästä, kaikin puolin kunnollisesta kansakokouksesta.

Estääkseen ruumiillista työvoimaa joutumasta ryöstöviljelyksen alaiseksi, on edistysmielinen sosiaalipoliitikko pyrkinyt lainsäädännönkin avulla säännöstelemään myöskin täysikasvuisten työntekijäin työpäivän pituutta. Tuntuvinta, yleisintä ja pikaisinta, mutta myös talouselämän realiteeteista välinpitämättömintä, lainsäädännön kautta tapahtuvaa täysikasvuisten työntekijäin vuorokautisen työ-ajan lyhennystä on kaikissa maissa vaatinut sosiaalidemokraattinen työväenliike, mutta on sekin eri maissa ja eri aikoina esittänyt niin hyvin työpäivän pituuden kuin niiden alojen suhteen, joille laki maksimaalityöpäivästä olisi ulotettava, toisistaan käytännössä eroavia vaatimuksia silloinkin, kun enintään kahdeksan tunnin vuorokautinen työ-aika on yleisvaatimukseksi asetettu. Tämä seuraa siitä, että elämän ilmiöitä yleistytämään pyrkivä, kansainvälinen sosiaalidemokratiakaan ei ole

vielä uskaltanut kieltää sellaisilta luonnon edellytyksiltä kuin maantieteelliseltä asemalta ja siitä johtuvilta, eri maissa eri tavalla esiintyviltä valo- ja lämpösuhteilta, asutus-tiheydeltä, kansan tavoilta ja kehitysasteelta, ulkonaisen luonnon eri maissa erilaisilta apulähteiltä, sanalla sanoen vallitsevilta oloilta eri maissa ja eri aikoina, kaikkea merkitystä myöskään työpäivän pituuteen.

Jossain määrin toisistaan poikkeavia vaatimuksia täysikasvuisten työntekijäin vuorokautisen työ-ajan rajoittamisen ja niiden alojen suhteen, joille sitä toteuttava laki olisi ulotettava, on myöskin Suomen sosiaalidemokraattinen työväenliike eri aikoina esittänyt, alussa ilmoittaen väliaikaisesti tyytyvänsä kymmentuntiseenkin pisimpään sallittuun työpäivään, jos se „asian käsittelyssä välttämättömäksi näkyy”. Nykyään sitä vastoin vaatii Suomen sosiaalidemokraattinen työväenliike heti lakia, joka rajoittaisi vuorokautisen työajan kahdeksaan tuntiin yleensä kaikissa liikkeissä, yrityksissä ja laitoksissa sikäli kuin niissä käytetään „palvelus- ja työväkeä”. Näitten vaatimusten mukainen on myöskin se lakiehdotus kahdeksan tunnin työ-ajasta, joka Työväenasiainvaliokunnan enemmistön sille antamassa muodossa nyt Eduskunnalle esitetään. Tämä Valiokunnan mietinnössä oleva lakiehdotus käsittää miltei kaikki muut alat kuin maatalouden ja sen yhteydessä harjoitettavien elinkeinojen, joihin sovellettavasta kahdeksan tunnin työajasta Valiokunnalla on eri alote käsiteltävänä.

Ratkaisevan virheen on Valiokunnan enemmistö tehnyt jo siinä, että se on yhden ainoan lain avulla pyrkinyt rajoittamaan täysikasvuisten työntekijäin vuorokautisen työajan kaikilla äsken viittaamillamme aloilla, ulottaen lain myös sellaisiin kaupunkilais- ja maalaisliikkeisiin, joissa on ainoastaan yksi palkattu työntekijä, vieläpä sellaisiinkin, missä vieraan työvoiman asemesta on vain liikkeenharjoittajan omia täysikasvuisia lapsia. Kuinka heikko usko tällaisen yrityksen onnistumiseen aloitteen tekijöillä itselläänkin todellisuudessa on, käy selville siitä Edward Walpas-Hännisen

y. m. allekirjoittamasta ehdotuksesta eduskunta-esitykseksi, joka Valiokunnassa on ollut asian käsittelyn pohjana ja jossa lausutaan m. m.: „Monille työ- ja teollisuusaloille kaikkine erikoismääräyksineen sopiva työaikalaki ei voi kuitenkaan sisältää kaikkia erikoismääräyksiä, jotka voivat olla eri aloilla tarpeen. Monia useassa suhteessa varsin erilaisia työaloja käsittävä laki 8-tuntisesta työpäivästä saakin olla peruslaki, jota erikoislait voivat täydentää. — Tällainen peruslaki voidaan valmistaa niin lyhyessä ajassa kuin nykyinen tilanne vaatii.” Mutta tätä „peruslakiakin” valmistaessaan on myöskin Valiokunnan enemmistön lopulta täytynyt tuntea itsensä sangen neuvottomaksi vähän tarkemmin ajateltuaan ehdotuksen toteuttamista käytännössä, koska tämä enemmistö, vaikka se jo 2:sen §:n 2:ssa ja 3:nnessä momentissa ja edelleen 3:nnen §:n 1:ssä sekä 4:nnen §:n 1:ssä momentissa ja 5:nnen §:n lopussa on nähnyt välttämättömäksi myöntää yleisestä säännöstä poikkeuksia, kuitenkin on vielä lopuksi ollut pakotettu laatimaan 12:nnekin §:n, jossa suoraan tunnustetaan, että 1:sen §:n 1:sen momentin 2:ssa kohdassa mainituilla aloilla (rauta- ja raitioiteillä, postissa, tullissa y. m. s.) lain „käytäntöön soveltaminen” „ei ole mahdollinen” kaikissa tapauksissa — ikäänkuin ehdotetun lain käytäntöön soveltaminen muuten olisi paljoakaan helpompi useilla saman pykälän saman momentin 1:ssä kohdassa mainituilla aloilla. Näillä kaikilla poikkeuksilla, varsinkin kun Valiokunnan enemmistö niitä määritellesään näyttää ikäänkuin peljänneen syytöstä takaporttien avaamisesta „taantumukselle”, ei kuitenkaan ole voitu estää laki-ehdotusta luisumasta mielivaltaankin aihetta antavan epämääräisyyden ja epäselvyyden sokkeloihin siinä, missä on täytynyt tehdä jonkunlainen kumarrus elämää vallitseville tosi-oloille.

Jos yhdellä ainoalla lailla tahdotaan rajoittaa vuorokautinen työ-aika melkein kaikilla inhimillisen elämän toimialoilla, niinkuin Valiokunnan ehdotuksessa, niin sellaisella laki-yrityksellä, vaikka sitä nimitettäisiinkin „peruslaiksi”, voi olla korkeintaan jotain deklaratiivista merkitystä. Valiokunnan vähemmistön taholta on huomauttettukin, että toivot-

taviin käytännöllisiin tuloksiin voitaisiin päästä ainoastaan säätämällä erikois-aloja varten erikois-lakeja, mutta eivät nämä huomautukset ole antaneet muuhun aihetta, kuin 1:sen pykälän 1:sen momentin jakamiseen kahdeksi kohdaksi, jonka laatuksella muodollisuudella ei luonnollisesti ole saavutettu oikeastaan mitään.

Valiokunnan enemmistö tahtoo tällä yhdellä „peruslailla” edellä määritellyille aloille säätää enintään kahdeksan tunnin pituisen vuorokautisen työ-ajan kautta vuoden. Valiokunnan enemmistö ei siis ole riittävästi pitänyt silmällä sitä, että vuorokautisen työ-ajan pituuden täytyy saada jäädä riippumaan ennen kaikkea työn raskaudesta, työn vaikutuksesta työntekijän terveyteen, vieläpä seikoista sellaisistakin kuin onko työ normaali-ihmiselle miellyttävää vai vastenmielistä — sanalla sanoen, työpäivän pituuden tulee riippua työn laadusta ja olla siis erilainen eri töissä. Kahdeksan tunninkin normaalityöpäivä kautta vuoden saattaa olla varsinkin yhtämittaista, jännittävää tarkkaavaisuutta vaativissa tai erittäin raskaissa tai epäterveellisissä töissä liian pitkä. Tällaisia työaloja voidaan tavata m. m. rautateillä, kaivos- ja lasiteollisuudessa. Mutta toisaalta voidaan nyt ehdotetun lain alaisilta aloilta luetella paljoa enemmän sellaisia töitä, joissa kahdeksaa tuntia pitempää vuorokautista työaikaa ei suinkaan ole merkittävä kansakunnan ruumiillisen työvoiman ryöstöviljelykseksi. Tällaisia vähemmän rasittavia töitä tavataan m. m. ulkotöitten alalla. Esimerkkinä mainittakoon vielä monet ratatyöt rautateillä, korjaustyöt puhelin- ja lennätinlinjoilla, teitten teko- ja korjaustyöt, puutavaran ajo ja lauttaus, useimmat työt sahateollisuuden alalla y. m. Tällaisilla aloilla voi vähintäkään vaaraa työväelle tuottamatta tyytyä pitempään kuin kahdeksan tunnin normaalityöpäivään. Lisäksi on huomattava, että monissa toimissa, joille Valiokunnan ehdottama laki tulee ulottumaan, työpäivään sisältyy toisissa osaksi, toisissa suurimmaksi osaksi, paitsi työtä, vain jonkunlaista vartiopalvelusta tai valmiina olemista työtä suorittamaan tai suoranaisia usean tunninkin kestäviä odotusaikoja. Varsinkin niiden työpäivä, joitten työ on henkilö-

kohtaista palvelusta, muodostuu tällä tavoin. Mainittakoon vain vahtimestarit, kanavavahdit vähempiliikkeisillä kanavilla, tarjoilijat, kauppa-apulaiset, ajurit, monet toimet vähäliikkeisillä rautateillä, varsinkin niiden pienimmillä asemilla, joilla palvelijakunta samoin kuin osittain virkamiehistökin voi junien väliajoilla käyttää suuren osan aikaa parhaiten haluamallaan tavalla, pysyttelemällä vain aseman lähistöllä. Kaikissa tällaisissa toimissa ei ainakaan lainsäädännöllä tarvitsisi ollenkaan rajoittaa työpäivän pituutta. Valiokunnan enemmistön ehdottama laki määrää kuitenkin kaikille näillekin kahdeksan tunnin pisimmän vuorokautisen työpäivän, koulujen vahtimestareillekin, joilla noin kolmas osa vuodesta on oikeastaan lomaa. Valiokunnan enemmistö ei muutenkaan kiinnitä riittävää huomiota siihen, että sellaisissa töissä ja toimissa, joissa osassa vuotta työaika rajoittuu lyhempään kuin kahdeksan tunnin vuorokautiseen työ-aikaan, toisena vuodenaikana voitaisiin tehdä kahdeksaa tuntia pitempiä työpäiviä, vaikka kohta onkin myönnettävä, että työntekijä ei voi säästää aikaansa vuoden ajasta toiseen niin kuin palkkaansa, mutta lyhyinä työpäivinä käyttämättä jäänyttä työ-energiaansa voi hän jossain määrin säästää ja sen vaaratta käyttää toisella vuodenaajalla.

Lakiehdotuksessa luetellut poikkeukset, vaikka ne olisivat käytännössä saavutettavissakin, eivät kaikissa tapauksissa ole riittäviä edes sesonki- eli aikakautistytön menestyskelliseksi suorittamiseksi. Ei ole tarpeeksi pidetty silmällä, että vuodenaika eräillä ammatti-, liikenne- ja teollisuudenkin aloilla on yhtä määräävä kuin maanviljelyksessä. Mainittakoon vain tiilitehtaat, kanavat, monet teollisuuslaitoksille tarpeelliset ulkotyöt, puutavaran lauttaus y. m. Mainittakoon vielä sesonkityön lisäksi valosuhteitten vaihtelun vaikutus esim. rakennusteollisuuden alalla työpäivän pituuteen, vuodenaikojen vaikutus esim. vesivoimalla käypiin, varsinkin pienempiin teollisuuslaitoksiin. Vielä vähemmän kuin tällaisiin tapauksiin voidaan ehdotettuja poikkeusmääräyksiä tarpeellisimmassakaan tapauksissa sovelluttaa siten, että kansantaloutemme voisi käyttää hyväkseen nousevaa

konjunktuuria. Tämän kaiken huomaa hyvin pian, etenkin jos vertaa Valiokunnan ehdotusta Eduskunnan 15/11 1909 hyväksymään ehdotukseen Asetukseksi työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa. 1909 vuoden lakiehdotus myönsi näet 400 säännöllistä, siis korottamattomalla palkalla korvattavaa työtuntia enemmän vuodessa kuin Valiokunnan nyt ehdottama laki ylityötunteineen myöntää. Ja jos molempien lakiehdotusten ylityötunnitkin, varsinaisiin hätätöihin huomiota kiinnittämättä, otetaan lukuun, niin havaitaan, että Valiokunnan ehdotuksessa korkein sallittu työtuntimäärä vuodessa on 520 tuntia pienempi kuin 1909 vuoden lakiehdotuksessa, jossa ylityötunneista maksettava lisäkorvaus sitäpaitsi on huomattavasti alempi.

Valiokunnan ehdotuksessa sallitut poikkeusmääräykset käyvät kuitenkin aivan illusoorisiksi, pettäviksi, kun esim. 2:sen §:n 2:sen momentin mukaan saa työntekijää pitää joi-nakin viikon päivinä yli kahdeksan tunnin työssä viikkotun-tien lukua lisäämättä ainoastaan työntekijän suostumuksella silloinkin, kun „työn teknillinen laatu tai muut pakottavat seikat niin vaativat”. Samanlainen suostumus tarkastusvi-ranomaisen suostumuksen lisäksi vaaditaan 3:nnessä §:ssä, vaikka „työn säännöllinen jatkuminen välttämättä” vaatisi-kin ylityötä. Ja lopuksi 12:nnessä §:ssä vaaditaan senaa-tillekin, paitsi tarkastusviranomaisten lupaa, työntekijäin suostumus poikkeuksien määräämiseksi „tämän lain mukai-seen työn järjestelyyn”, vaikka lain käytäntöön soveltaminen ilman tällaisia poikkeuksia „työn teknillisen laadun, vuoden-ajan tai muiden pakottavien seikkain vuoksi ei olisi mahdol-linen”. Tämä pykälä on sitäpaitsi ilmeisesti tulkittava si-ten, että jos työnantaja ottaa yhdenkin uuden työntekijän, jolta edellämainittua suostumusta ei ole hankittu, täytyy työnantajan joka kerta tällaisessa tapauksessa uudelleen kääntyä senaatin ja tarkastusviranomaisten puoleen. Kun otetaan huomioon, miten usein työntekijöitä työmailla vaihtuu, käsitettäneen, mitä vaikeuksia tämän luontoisten asiain paljous tuottaa jo senaatille ja tarkastusviranomaisillekin.

Kaikki nämä omituiset määräykset asettavat lakiehdotuksen sellaiseen valoon, kuin tahtoisi se vainota työntekoa ikäänkuin rikosta.

Liian laajaa alaa käsittävänä jo ilmankin epäselvyyteen tuomittu lakiehdotus käy vielä hämäremmäksi sen kautta, että itse lakitekstistä puuttuvat kaikki määrittelyt siitä, mitä noissa lukemattomissa tapauksissa ymmärretään „työnantajalla”, mitä „työntekijällä”, mitä „palvelus- ja työväellä” eroitukseksi m. m. työnjohtajista ja että tarkastusviranomaisiin viitataan sellaisillakin aloilla, joilla ei ainakaan ammatintarkastusta eikä oikeastaan muutakaan tarkastusta vielä ole. Kun tässä epäselvässä laissa tuomitaan korkeita sakkoja laiminlyönneistä, käsitettäneen, minkälaisen epävarmuuden tunteen valtaan ja mihin välikäteen etenkin työnantaja silloin joutuu (vrt. §§ 3, 4, 7, 8, 11, 13). Lisää epäselvyyttä tuottaa vielä se, että lakiehdotuksesta puuttuvat oikeastaan kaikki muut viittaukset, paitsi 9:nnessä §:ssä annettu, koti-työtä koskeva, siitä, miten tämän lakiehdotuksen määräykset on sovellettava urakka- ja kappaletyöhön. Valiokunnan enemmistö tuntui kyllä olevan sitä mieltä, että ehdotettu laki ulottuisi myöskin urakkatyöhön, ja samanlaiseen käsitykseen täytynee kenen tahansa tulla tämän lain ja sen perustelut luettuansa. Mutta aivan epäselväksi jää, minkälaiset urakkatyöt tämän lain alaisiksi joutuvat ja missä tapauksissa urakan antaja on vastuussa siitä, että ehdotetun lain määräyksiä noudatetaan, sillä kaikkeen urakkatyöhön tätä ehdotettua lakia on mahdoton soveltaa ja ainakin yhtä mahdotonta on pitää urakanantajaa kaikissa tapauksissa vastuunalaisena ehdotetun lain noudattamisesta. Tämän käsittää ajatellessaan m. m. niitä tapauksia, joissa työmiehet osuustoiminnallisena järjestönä, niin sanottuna „sakina” ottavat urakoita. Miellivallalle tulee siis tulkinnassa jäämään tässäkin kohden paljon sijaa. Ja siinä tapauksessa, että tulkinta pyrkii vapauttamaan ylipäänsä urakkatyön tämän ehdotetun lain alaisuudesta, menettää laki paljon merkityksestään käytännössä, ja siinä tapauksessa jälleen, että tätä lakia pyritään mahdollisimman laajalti soveltamaan urakkatyöhön, muuttuu se pak-

kolaiksi ja jalkaraudaksi myöskin työntekijälle, jota se tälle jo muutenkin suuressa määrässä on.

Ennen on Hallitus ja Eduskunta työpäivän rajoittamista koskevilla lakiehdotuksissaan tahtonut, niinkuin tämän luontoista asiaa käsittelevässä Työväenasiainvaliokunnan mietinnössä 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä sanotaan, „pitää silmällä, etteivät uudistukset tule vaikeuttamaan teollisuuden menestymistä maassamme. Työväen suojeluslaki, joka työntekijäin parasta tarkoittaessaan lopettaisi teollisuuden kannattavuuden, olisi turmiollinen sekä työntekijälle että työnantajalle”, huomautetaan siinä. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan ole ottanut varteen tätä puolta asiassa.

Lakia valmisteltaessa ei ole riittävästi käytetty asiantuntijoita, joka olisi ollut sitäkin tarpeellisempaa kuin välttämättömät tilastot yksin työpäivän pituudestakin ovat vailinaiset.

Jo asiantuntijatietojen niukasta käyttämisestä on seurauksena, että Valiokunta ei voi esittää mitään konkreettista kuvaakaan siitä, mitä ehdotettu laki tulisi vaikuttamaan liikkeiden, yritysten ja laitosten kannattavuuteen. Yrittäjävoitto on sota-aikana kyllä ollut suuri, mutta on se näihin asti rauhan aikana maassamme ollut hyvinkin vaatimaton. Kovin suuria lisäkustannuksia ei siis saateta säännöllisissä oloissa yrittäjävoitolla peittää, sillä myöskin tällä on alin mahdollinen rajansa, jota pienemmällä liikevoitolla ei yrittäjä saata tulla toimeen eikä yritys menestyä yhtä vähän kuin työntekijä saattaa tulla toimeen alle hänen eksistenssiminiminsä poljetuilla työpalkoilla.

Valiokunnan mietinnössä tahdotaan todistaa, että miltei kaikilla työaloilla on näihin saakka vallinnut kahdeksaa tuntia pitempi täysikasvuisten vuorokautinen työaika ja ollaan mietinnössä myöskin pakotetut myöntämään (siv. 7 kapp. 2), ettei „maassamme useimmilla teollisuusaloilla vielä ole saavutettu mainittavaa kokemusta siitä, miten tällä tavoin (kahdeksaan tuntiin) lyhennetty työaika vaikuttaa tuotantoon”. Vieläpä ollaan mietinnössä (siv. 7 kapp. 2) pakotetut välillisesti myöntämään sekin, että ehdotettu laki kahdeksan tun-

nin työajasta tulisi alussa vaikeuttamaan maamme tuotantoa ja kotimaisen teollisuutemme kilpailua ulkomaisen kanssa, kunnes teknilliset parannukset, tiivistynyt työteho y. m. ajantanaan tasaisivat mahdollisesti syntyvän epäsuhdan. Perin perältäkin jää siis ehdotetun lain tarkoitus yksipuolisesti, seurauksista välittämättä, ainoastaan siksi kuin mietinnön perusteluissa (siv. 5 kapp. 2) sanotaan: „Kysymyksessäoleva eduskuntaesitys tarkoittaa niiden saavutusten turvaamista, joihin palkkatyöläiset aivan viime aikoina ovat työaikaan nähden päässeet, ja samojen etujen varaamista sellaisillekin työntekijäryhmille, jotka eivät vielä ole tulleet niistä osalliseksi”.

Mutta aivan viimeaikaiset kahdeksan tunnin ja sitäkin lyhemmän vuorokautisen työajan saavutukset eivät todista tällaisen lyhennyksen puolesta mitään, vaikka Valiokunnan mietinnössä niihinkin vedotaan siitä huolimatta, että toisessa kohtaa myönnetään, niinkuin mainittu, kokemuksen puute maassamme näin lyhyistä työpäivistä. Täysikasvuisten työntekijäin vuorokautisen työajan rajoittamisesta kahdeksaan tuntiin on Suomessa, hyvin harvoja poikkeustapauksia lukuunottamatta, kokemusta vasta muutamien viikkojen ajalta, kun luonnollisesti tarvittaisiin vuosia, ennenkuin riittävää kokemusta olisi tällaisen rajoituksen toteuttamista varten lainsäädännön avulla. Nyt vallitseva kahdeksan tunnin vuorokautinen työaika on saavutettu vallankumouksen kuohuissa ja työnantajain ollessa ankaran pakotuksen alaisina. Lisäksi on huomattava, että minkään tuotannon alalla ei tällä haavaa eikä koko sodan aikana ole ollut juuri minkäänlaista ulkomaalaista eikä edes kotimaista kilpailua, sillä kaikista hyödykkeistä ovat kilpailleet ainoastaan ostajat. Jos mitkään, ovat siis meillä nyt vallitsevat olot kaikin puolin poikkeukselliset ja epäsäännölliset. Mutta sellainen laki kuin työpäivää rajoittava on laadittava säännöllisiä oloja varten, ja, jos suinkin mahdollista, myöskin säännöllisten olojen vallitessa, sillä ihminen erehtyy aina helposti käsittämään tulevaisuuden liikaa nykyisyyden kaltaiseksi. Ja vaikkapa meillä jo nykyään olisi kahdeksantuntisesta työpäivästä sitä

kokemusta, joka meiltä todellisuudessa kokonaan puuttuu, sekä myönteiseen suuntaan käypää kokemusta, ja vaikkapa me lisäksi eläisimme aivan säännöllisissä oloissa, niin olisi sittenkin hyvin arveluttavaa rajoittaa täysikasvuisten vuorokautinen työaika kahdeksaan tuntiin lainsäädännön avulla, mikäli tämä aika olisi osottautunut lyhimmäksi työajaksi, jolla ylipäänsä voidaan tulla toimeen, sillä lyhimmän mahdollisen työpäivän säätäminen pisimmäksi sallituksi käy häiriötä tuottamatta laatuun ainoastaan niin kauan kuin nelu- mättomat edellytykset, joista työpäivän pituuden täytyy riippua, pysyvät yhtä suotuisina kuin lakia säädettäessäkin. Mutta näin ei suinkaan ole asian laita; edellytykset vaihtelevat tässä kohden hyvin usein.

Mitä lisärasituksia Valiokunnan ehdottama laki tuotannolle ja liike-elämälle asettaisi, käsitettäneen, kun otetaan huomioon, että paitsi työpalkkojen lisäystä, jonka aiheuttaisi lisätyövoiman tarve ja ylityöt sikäli kuin tällaisia töitä on lainkaan mahdollinen teettää, yrittäjän monessa tapauksessa olisi pakko ryhtyä rakennuttamaan asuinrakennuksia lisätyöväelle.

Kun tämän ottaa huomioon, tajuaa, että se korkeintaan kuuden kuukauden lykkäys ehdotetun lain toimeenpanoon nähden, johon Senaatille lakiehdotuksen 13:nnessä §:ssä annetaan työntekijöitä kuulematta valta, on aivan riittämätön esim. rautateillä ja että lakiehdotus siis tämänkin pykälän osalta on mahdoton toteutettavaksi.

Yleinen täysikasvuisen työntekijän vuorokautisen työajan rajoittaminen kahdeksaan tuntiin on tällä kertaa ehdotettu mitä sopimattommalla ja suorastaan mitä vaarallisimmalla hetkellä. Sota on hävittänyt maailmasta määrättömän paljouden välttämättömyyshyödykkeitä ja myöskin kykeneviä työvoimia. Työvoimien puutteesta y. m. syistä ovat suuret alat viljelysmaitakin melkoisella, ehkä suurimmalla osalla maapaltoa jääneet vaille riittävää hoitoa ja samalla kadottaneet kasvuvoimastaan, joka vasta vuosikausien uutteralla työllä on takaisin valloitettavissa. Jos ihmiskunta siis tahtoo lähimmässä tulevaisuudessa harvenneitten ja rauhan

toimista vieraantuneitten työvoimiensa avulla saavuttaa saman elämän standardin, joka sillä oli ennen sotaa, niin sitä ei voida missään voittaa työajan lyhennyksellä, vaan pikemmin sen pitentämisellä, mikäli työpäivän pitentämisellä on suurempi työtulos saavutettavissa. Vielä vähemmän voidaan meidän lyhytkesäisessä, luonnon rikkauksilla niukasti varustetussa, harvaan asutussa maassa taantumatta kestää aina kahdeksantuntiseksi lyhennettyä työpäivää, sillä kaikesta muusta puhumattakaan on meille varsin tietämätöntä, minkälaisiksi kansainväliset liikenne-, tulli- y. m. suhteet, joista toisten kansain kilpailuvoima meidän maassa riippuu, rauhan tultua muodostuvat. Mutta sellainen kuitenkin on yleinen käsitys, että, huolimatta kaikkialla alussa ehkä vallitsevasta työvoiman puutteesta, pienten kansain asema kilpailussa käy tukalaksi — alistetussa valtiollisessa asemassa olevan pikkukansan sitäkin tukalammaksi. Jo näistäkään syistä ei meidän tulisi ensimmäisinä rientää sitä vaarallista koetta suorittamaan, johon Valiokunnan enemmistö pyrkii. Meidän on vielä tämän lisäksi muistettava, että terve ja kansallista edistystä harrastava, oikeudentuntoinen sosiaalipolitiikka vaatii meiltä sellaisten uudistusten toteuttamista, jotka turvaavat työvelvollisuutensa kunnollisesti suorittaneet ja suorittavat työntekijät kurjuuteen ja armopaloille joutumasta, sekä tekevät mahdolliseksi sivistyksen levittämisen entistä suuremmalla teholla kansan pohjimmaisimpiinkin kerroksiin ynnä viljelyksen ulottamisen uusille, tähän asti aukaisemattomille aloille. Mutta tämä jälleen vaatii kansaltamme suuria kustannuksia. Ja nämä kustannukset tulevat sellaisena aikana suoritettavaksemme, jolloin me sitä paitsi tuskin voimme välttää sodasta johtuvia, raskaita jälkilaskuja. Näin muodostuneesta tilanteesta ei Suomen kansa käsittääksemme selviä työn vähentämisellä. Ikäänkuin omantuntonsa lohduttamiseksi on Valiokunnan enemmistön täytynyt ryhtyä ennustuksiin. Valiokunnan mietinnössä (siv. 7, kapp. 2) lausutaan näet, että ulkomaalaisen kilpailun pelkäämiseen ei ole „riittävää aihetta”, „kun täytyy pitää todennäköisenä, että tällainen (kahdeksan tunnin) työaika tulee ennen pitkää

muissakin sivistysmaissa yleisesti otettavaksi käytäntöön". Mutta ellei tällainen työpäivä tule yleiseksi ulkomaille, niin millä silloin voidaan taata Suomen tuotannon kannattavuus — ja millä, jos meillä vallitsee kahdeksan tunnin maksimaalityöpäivä, voidaan ehkäistä teollisuuslaitostemme kyllälle joutuminen sillä väliajalla, joka kuluu ennenkuin ankarimmat ja edellytyksiltään meitä voimakkaammat ulkomalaiset kilpailijamme ovat toteuttaneet kahdeksan tunnin työpäivän?

Suomea uhkaa juuri tällä hetkellä nälänhätä. Jos niillä aloilla, mihin kysymyksessäoleva laki ulottuu, säädetään enintään kahdeksantuntinen vuorokautinen työaika kautta vuoden, aiheuttaa se monilla ulkopuolella maataloustuotantoa olevilla aloilla kolmivuororajustelmän tai ainakin lisätyövoiman tarpeen. Mutta tämä merkitsee sitä, että työvoimaa siirtyy elintarvetuottajien riveistä elintarpeitten kuluttajien riveihin. Mitä tästä jälleen seuraa, käsittää jokainen, joka tietää, että viime vuonnakaan, vaikka kaikissa töissä vallitsi pitempi työaika, ei maanviljelykseen eipä edes sadon korjaamiseen ollut riittävästi työvoimaa.

Mutta milloin kaikki tämä havaittaisiinkin ja tahdottaisiin torjua kamalinta hätää siten, että kukin kohdaltansa koettaisi tehdä voimiensa mittaisia työpäiviä, niin olisi esteenä laki, joka aina kymmeniin tuhansiin nousevilla sakoilla pidättäisi työnantajaa sallimasta tällaista pelastustyötä.

Varsinkin nykyään vallitsevissa oloissa toteutettuna olisi Valiokunnan enemmistön ehdotus siis omiaan viemään meitä kohti köyhyyttä ja köyhtymistä ja kohti köyhtymisestä aina johtuvaa taantumusta. Ja juuri tänä vuonna toteutettuna, niinkuin Valiokunnan enemmistö ehdotusta toteutettavaksi vaatii, olisi se, niinkuin sanottu, vielä omiaan lisäämään edellytyksiä uhkaavalle elintarvepulalle, joka, organiseerattakoon nälkää millä byrokraattisilla toimenpiteillä tahansa, sittenkin koituisi köyhille ja vähäosaisille turmiollisemmaksi kuin varakkaille, ja näin ollen uhkaisi tämä lakiehdotus ainakin nyt toteutettuna ennen kaikkea työväenluokkaa ja vähävaraisia juuri niillä seurauksilla, joitten torjumisen alussa

merkitsimme kansallisesti itsetietoisen sosiaalipolitiikan tehtäväksi.

V. 1909 olivat kansainväliset edellytykset ja myöskin edellytykset meidän omassa maassamme verrattomasti suotuisimmat kuin nyt työpäivän lyhennykselle. Mainitun vuoden toisilla valtiopäivillä käsitelikin Eduskunta loppuun ja hyväksyi puolestaan „Asetuksen työstä teollisuussyntä eräissä muissa ammateissa”. Silloinkin rohjettiin tässä asetuksessa rajoitetummilla aloilla kuin nyt säätää ainoastaan kymmentuntinen pisin, vuorokaudessa sallittava työaika. Tälle 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä hyväksytylle asetukselle vaativat Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat vasta kolmatta kuukautta sitten Venäjän vallankumouksen juuri puhjettua Venäjän väliaikaisen hallituksen vahvistusta jo ennen Suomen eduskunnan kokoontumista. Ilmeisesti näiden vaatimusten aiheuttamana julisti Suomen nykyinen Senaatti viime maaliskuussa julkaisemassaan ohjelmassa „viipymättä aikovansa ryhtyä toimiin, jotta eduskunnan aikaisemmin hyväksymät — — — asetukset työstä teollisuussyntä eräissä muissa ammateissa — — — saatetaan vahvistetuiksi”. Toistaiseksi ei kotimainen hallituksemme kuitenkaan ole vielä ehtinyt tätä ohjelma-kohtaansa toteuttaa. Näin ollen on muodotonta ja kotimaisen hallituksen välikäteen saattamista Eduskunnassa laatia ja loppuun käsitellä nyt ehdotettu lakiehdotus kahdeksan tunnin työajasta ennenkuin suurelta osalta samoista asioista Eduskunnan aikaisemmin loppuun käsittelemän ja hyväksymän lakiehdotuksen kohtalo on lopullisesti ratkaistu. Tällaista menettelytapaa ei Eduskunnassa tähän asti ole hyväksytty. Suomea vauraammatkin maat ja suomalaisia paljoa rikkaammat sekä voimakkaammat kansat ovat lainsäädännön avulla tähän asti hyvin varovaisesti rajoittaneet vuorokautisen työajan pituutta. Tavallisissakin oloissa olisi siis Eduskunnalla täysi syy odottaa 1909:n laki-ehdotuksen ratkaisua, ja jos se on myönteinen, sen jälkeen siitä saavutettavia kokemuksia ennenkuin samoista asioista laadittaisiin uusia lakeja, jotka yhä supistaisivat vuorokaudessa sallittavan työajan pituutta, lisäksi ulottaen lain entistä laajemmille aloille.

Emme tahdo lähemmin puuttua sellaisiin epäjohdonmukaisuuksiin ja muodottomuuksiin kuin että meijeritkin ovat joutuneet tämän lain alaisiksi, vaikka ne ilmeisesti kuuluisivat sen toisen lakiehdotuksen piiriin, jonka paraikaa tapahtuvaan käsittelyyn Valiokunnassa edellä olemme viittanneet, tai että Hallituksen täytyy toimenpidettään varten alaiseltaan viranomaiselta hankkia „suostumus” (§ 12), emmekä muuta kuin viitata myöskin rangaistusmääräysten yksipuolisuuteen ja omituisuuksiin, vaan ehdotamme jo edellä esitetyn perusteella kunnioittavimmin,

että Eduskunta hylkäisi Valiokunnan ehdotuksen Laiksi kahdeksan tunnin työajasta.

Kuitenkin saattaa, niinkuin edellä olemme lausuneet, kansakunnan ruumiillinen työvoima ilman lainsäädännön kautta tapahtuvaa täysikasvuistenkin vuorokautisen työajan rajoittamista erinäisillä aloilla joutua ryöstöviljelyksen alaiseksi. Mutta varsinkin kun vuorokautinen työaika ei voi eikä sen tarvitse kaikissa töissä olla yhtä pitkän ja kun toisilla aloilla kaivattanee pikemmin kuin toisilla lainsäädännön apua, jota eräillä aloilla jälleen ei kaivata lainkaan, sekä kun lainlaadinta vuorokautisen työ-ajan rajoittamiseksi kohtaa muitakin suuria vaikeuksia ja vaatii laajoja esitöitä, ei tällaista lakia mielestämme voida menestyksellä aikaansaada lainkaan eduskuntaesityksen, vaan ainoastaan Hallituksen esityksen pohjalla, jonka vuoksi ehdotamme edelleen kunnioittavimmin, että Eduskunta anois,

että Hallitus tutkituttaisi, millä aloilla, missä järjestyksessä ja missä määrin täysikasvuisten työntekijäin vuorokautista työ-aikaa voitaisiin lainsäädännön avulla siitä edelleen rajoittaa, mitä Eduskunnan 1909 vuoden toisilla valtiopäivillä loppuun käsittelemään ja hyväksymään ehdotukseen Asetukseksi työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa sisältyy, sekä antaisi

esityksen asiasta Eduskunnalle, mikäli tämä tutkimus sellaiseen toimenpiteeseen aihetta antaa.

Helsingissä, kesäkuun 6 päivänä 1917.

K. N. Rantakari.

Otto Thuneberg.

E. Sinkko.

Mikko Leinonen.

Aug. Hyöki.

Pääasiassa yhdyn edellä olevaan vastalauseeseen.

A. J. Sariola.

Helsingissä, Suomen Senaatin kirjapainossa, 1917.
